

Právní znalosti a dovednosti II.

Cíl: seznámit účastníky, kteří v minulosti neabsolvovali právnické studium na právnické fakultě s problematikou ustavování a výkonu veřejné moci a se základy východiskového právního odvětví – ústavního práva.

To **umožní:**

- pochopit základní otázky spojené s charakteristikou státu, jeho vztahem ke společnosti a s postavením jednotlivce,
- porozumět veřejně mocenskému působení státu a subjektů samosprávy při regulaci společenských vztahů,
- seznámit se s ústavními základy České republiky a s jejich právním zakotvením.

Klíčová slova jsou v textu vyznačena **červeně** a **modře**.

Státovědný úvod

Stát a studium jeho povahy

Pro poznávání státu je podstatná jeho:

- povaha
 - organizace
 - činnost
 - úloha
-

Ontologické hledisko

Co je obvykle spojováno se státem ?

1. území
 2. obyvatelstvo (sociální útvar)
 3. moc
(1. až 3. tzv. tříprvková definice státu)
 4. symboly (státu v. trenýrky)
 5. státní aparát (stát není stroj)
 6. právo - právní řád (dvojčata)
 7. stát jako subjekt práva (není nad právem)
 8. specificky organizovaná společenská skupina (není parta)
-

Gnoseologické hledisko

- vznik určitých subjektů – **INSTITUCÍ**
 - *ex post*ale také
 - *ante* (chtěná, účelová, umělá institucionalizace)

 - **projevy institucí:**
 - dovnitř
 - navenek
-

Instituce:

□ VEŘEJNÉ

- zaměřeny **navenek**
 - mediace společenských vztahů v podobě **regulace**
 - disponují **mocí**, tj. možností (povinností) postupovat mocensky
 - nezabývají se samy sebou, ale okolím, které ovlivňují; v opačném případě problém patologické **disfunkce** (tj. nežádoucí činnosti instituce)
-

Instituce:

□ SOUKROMÉ

- zaměřené *dovnitř*
 - preference *vlastních* zájmů, cílů ...
 - okolí neignorují – je *prostředím*, ve kterém a jehož prostřednictvím uplatňují tyto zájmy
 - *nedisponují mocí* ve výše uvedeném smyslu; to neznamená, že nemají vliv
-

Veřejné instituce – veřejnoprávní korporace:

A. Stát

B. Veřejnoprávní korporace v užším slova smyslu

- korporace/pospolitost/společenství – členové sdílejí zájmy a hodnoty, které mají integrativní potenciál
 - korporace – hlediska:
 - a) územní
 - b) profesně zájmové
 - c) kulturně duchovní
 - stát decentralizuje část své moci – relativní nezávislost (autonomie)
 - samospráva – rozsah a obsah činnosti dán subsidiaritou
-

Nezapomenout, že je třeba rozlišovat:

- a) **subjekt** samosprávy = pospolitost
 - b) **instituce** samosprávy = orgány samosprávy
 - c) **úroveň** samosprávy = místní/základní
územní/vyšší
-

Znaky moderního státu

Stát jako univerzální instituce společnosti

□ Univerzální - proč ?

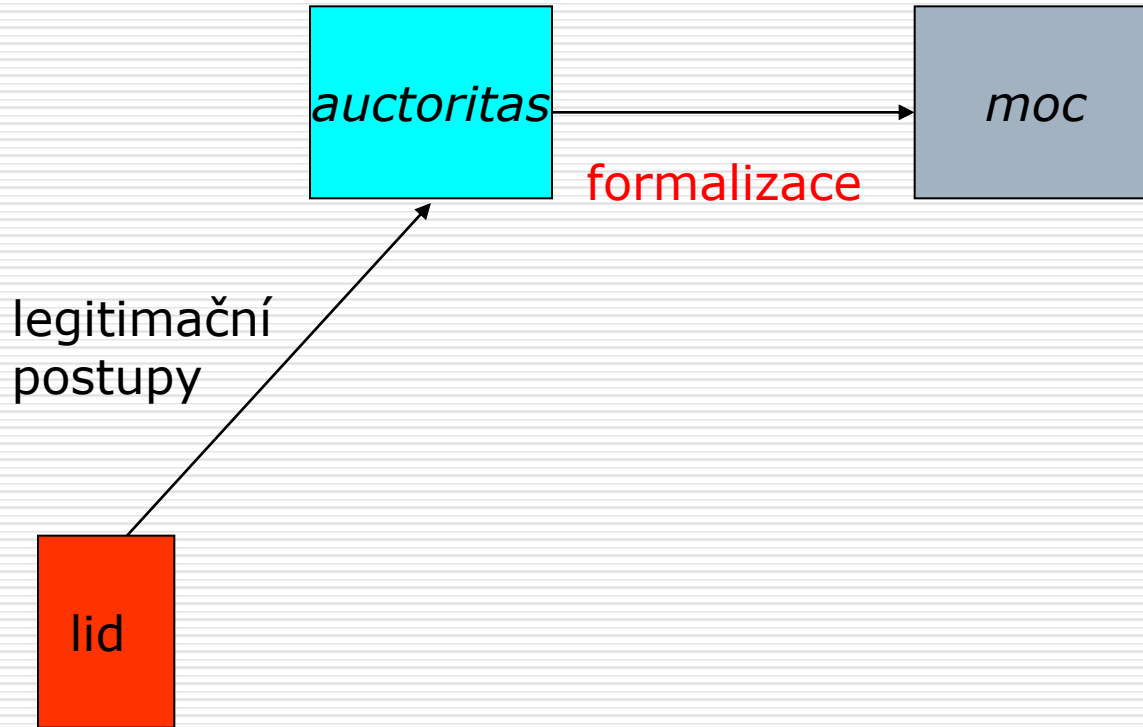
- specifikem státu je jeho **politickoprávní** charakter
-

Aspekt politický – stát jako politická instituce

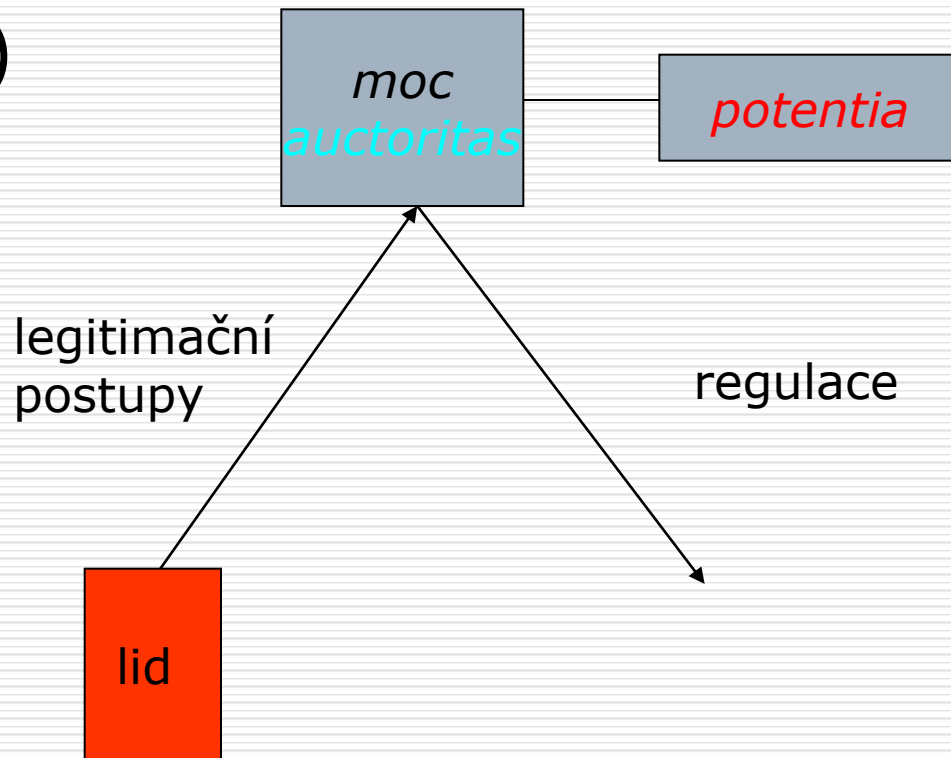
- **vztah** mezi státem a společností (reflexe)
 - tři základní otázky:
 - od koho se odvíjí legitimita státu (otázka **původu** státní moci)
 - jakým **způsobem** ustavit legitimní státní moc
 - které jsou **předpoklady** legitimacy státní moci
-

Původ a způsob ustavení legitimní státní moci (abbé Sieyès a DPČO)

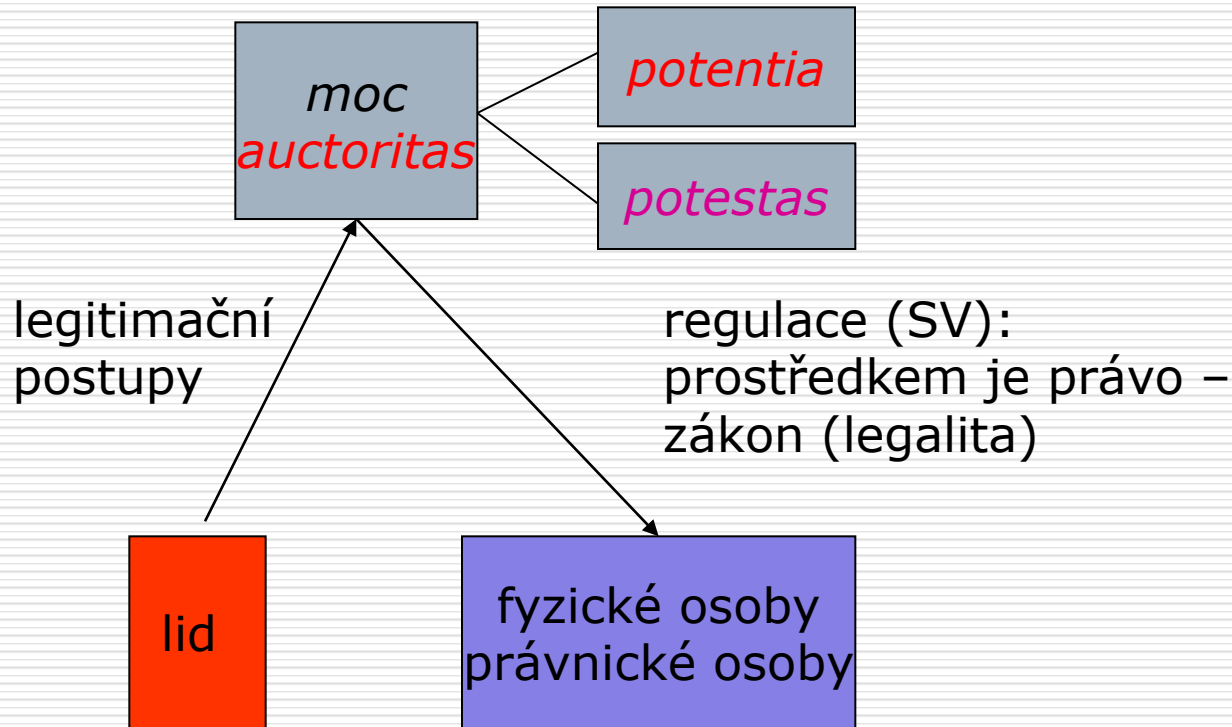
a)

b)

Aspekt právní – stát jako právní instituce

...tedy:

□ Moderní stát má **legitimitu**:

- **politickou** (nadstátní moc - státní moc)
 - **právní** (státní moc - vůči fyzickým a právnickým osobám - uplatňována na základě legality)
-

K povaze a pojmu státní moci

- moc obecně: schopnost prosadit uvnitř společenského vztahu vlastní vůli
 - moc moderního státu = schopnost státu - předpoklady:
 - politická legitimita
 - legalita
 - pojem státní moci
-

Veřejná moc

- Proč veřejná moc (nestačí pojem státní moci)?
 - Decentralizace státní moci a její důsledek - MS
-

Charakteristika státní moci:

univerzální (obecná)

trvající

autonomní:

■ nezávislá*

■ výlučná*

■ neomezená*

* **předpoklady** suverenity státu

Projevy suverenity státu v podobě:

□ výsosti:

- územní
- personální/osobní
- organizační

□ jurisdikce:

- územní
- personální

□ svrchovanosti (nedělitelnost státního území)

Činnost moderního státu

□ Druhy:

- zákonodárství
 - správa
 - soudnictví
 - (další) právní ochrana
-

Zákonodárství

součást normotvorby

- součást tvorby práva
- **druh** SČ spočívající v:
 - přípravě
 - projednání
 - schválení
 - vyhlášení

právních norem obsažených v pramenech práva
nejvyšší právní síly
nebo ve formách, které jsou jim postaveny na roveň

Činnost a subjekty

- ⇒ specifický druh řízení společnosti

 - subjekty:
 - podílející se na přípravě (návrhu)
 - se zákonodárnou iniciativou
 - nedisponující zákonodárnou iniciativou
 - poradní
-

-
- **projednávací a schvalující návrh**
 - struktura orgánu
 - proces (čtení a hlasování)
 - **konečné hlasování**

 - **vyhlašující**
 - hlava státu
 - publikační – **normotvorná** funkce
-

□ formy postavené na roveň:

■ delegované zákonodárství

■ rozhodnutí o právních normách pomocí prostředků **přímé demokracie** (referendum)

Správa

- obecně -zvláštní druh řízení:
 - trvale organizované instituce
 - stálá činnost
 - plní funkce **regulace** (tj. **v zadaných parametrech**)
 - převažuje-li dovnitř = soukromé instituce
 - převažuje-li vně = veřejné instituce
-

Veřejná správa

- státní správa = ?
 - samospráva = ?
-

Státní správa

- regulační činnost státu - charakteristika:
 - výkonná
 - podzákoná (*secundum et intra legem*)

 - formy:
 - nařizovací
 - organizační
-

Soudnictví

□ druh SČ spočívající:

- v samostatném, nezávislém a nestranném
- rozhodování
- konkrétní věci

na základě:

- aplikace zákona (příp. jiného OZPrPř)
 - posouzení merita věci (v rámci soudcovské tvorby práva)
-

Členění soudnictví

□ obecné

- **civilní** (civilněprávní)
- **trestní** (trestněprávní)

□ *správní*

- *v podobě:*
 - *neúplné jurisdikce*
 - *úplné jurisdikce*
 - *pojetí:*
 - *funkční*
 - *organizační*
-

□ ústavní

➤ model:

- Judicial Review: všeobecné/difúzní, incidentní ús
 - **koncentrované**, specializované ús
-

Další právní ochrana

□ druh (S)Č spočívající:

- ve zjišťování a/nebo
- v ověřování

toho, zda nedochází(-šlo) k porušování práva

□ formy této činnosti:

➤ spojené se státem

- ❖ činnosti prokuratury/státního zastupitelství
 - ❖ činnosti ombudsmanů
 - ❖ činnosti (často specifické) zvláštních složek:
policie, vězeňských služeb,
zpravodajských/informačních a speciálních služeb,
činnosti stráží, inspekcí apod.
-

-
- spojené s **právní pomocí** jiných subjektů*:
 - ❖ veřejnoprávních:
 - korporací místní/územní samosprávy a jejich institucí:
 - ✓ zásady dobré správy – poradenství orgánů
 - ✓ činnost místní/územní policie
 - korporací profesní samosprávy a jejich členů:
 - ✓ advokacie
 - ✓ notářství
 - ✓ poradenství (daňové, jiné)
-

❖ soukromoprávních:

- bezpečnostní/strážní agentury a služby
- vyšetřovací a detektivní kanceláře

* *Poznámka:* nejedná se o činnost státních orgánů ochrany práva = tedy (přísně vzato) pro úplnost.
